

Posudek bakalářské práce Daniely Vrecionové *Italská přísloví*, Ústav románských studií FFUK, ak. r. 2016/17

Daniela Vrecionová si jako téma své bakalářské práce zvolila italská přísloví: italština je na tyto frazeologické útvary mimořádně bohatá, za což do značné míry vděčí své historické roztržitosti a velkému počtu dialektů, jimiž se v různých oblastech Itálie hovořilo a dosud hovoří. Díky neustálému živému kontaktu dialektů s literární italštinou pronikla mnohá z dialektálních přísloví (o jejichž nepřeborném množství svědčí dlouhá řada nejrůznějších sbírek) v přizpůsobené podobě i do současné standardní italštiny, byť často nesou stopy svého dialektálního původu (např. formální: tam, kde je v dialektu rým, může být v italštině pouze asonance nebo konsonance apod.). Z velkého kvanta sbírek italských přísloví, k nimž neustále přibývají nové a nové, které však většinou nedeklarují kritéria výběru (mimo, případně, kritéria regionálního) si však nelze udělat představu o skutečné frekvenci a úzu jednotlivých přísloví v současném jazyce (italština, na rozdíl od češtiny, zatím nedisponuje paremiologickým minimem). A právě do tohoto nesnadného úkolu se autorka práce odvážně pustila: jako vodítko jí posloužil dotazník, v němž měli italští respondenti uvést přísloví, která znají a nejčastěji používají, a získaný vzorek přísloví potom podrobila korpusové analýze, z níž načerpala informace o jejich frekvenci a případné variabilitě.

Práce, překračující běžný rozsah BP (má 65 stran) a přehledně členěná na kapitoly a podkapitoly, se skládá z teoretické části, v níž se autorka nejprve pokouší o vymezení pojmu přísloví v rámci frazeologie a idiomatiky. Následuje exkurz do historie evropské a konkrétně pak české a italské paremiologie a paremiografie. V dalších kapitolách jsou přísloví popisována z hlediska formálního (resp. morfosyntaktického) a sémantického, osvětlují se některé, v příslovích často se vyskytující rétorické figury a tropy a pozornost je věnována i variabilitě.

Praktická část nejprve představuje použitou metodologii (dotazník, příslušné korpusy) a následně uvádí všechna přísloví získaná dotazníkovým sběrem včetně jejich absolutní i relativní frekvence ve dvou odlišných (velikostí i složením) korpusech a komentuje zjištěné rozdíly a podobnosti v četnosti výskytu v různých zdrojích. Tato přísloví jsou dále analyzována – v souladu s teoretickou částí práce – z hlediska morfosyntaktického a především z hlediska variability. Poslední kapitola je věnována ekvivalenci italských a českých přísloví. Následuje přehledný Závěr, Resumé v češtině i italštině, seznam použité literatury a příloha obsahující kompletní seznam přísloví získaných v dotazníku i s jejich českými ekvivalenty.

Na práci Daniely Vrecionové je třeba ocenit především dvě věci: v teoretické části zejména snahu o vymezení – obvykle jen velmi vágně definovaného – pojmu přísloví v češtině i italštině a v části praktické potom velkou samostatnost a odvahu, s níž autorka k tématu přistoupila a pustila se například do dotazníkového sběru. Navzdory nízkému počtu odpovědí i určité nevyváženosti věkové struktury a regionální příslušnosti respondentů se jí podařilo získat poměrně reprezentativní vzorek přísloví, o čemž – byť velmi nepřímou – snad svědčí i fakt, že zhruba třetina těchto přísloví má svůj český ekvivalent, který je součástí českého paremiologického minima. Zajímavé výsledky přineslo i dohledávání těchto přísloví v korpusech, ve vyváženém a referenčním CORISu a mnohonásobně větším italském webovém korpusu z řady Aranea. Výsledky (být získané z omezeného vzorku dat) naznačují, že existují značné rozdíly mezi užíváním přísloví v neformální komunikaci a v psaném, především beletristickém a publicistickém jazyce a že se přísloví v textech druhého typu vyskytují častěji. Tyto tendence by bylo ovšem nutno ověřit na větším vzorku přísloví a na rozsáhlejších datech. Velmi zajímavá je i kapitola o variabilitě, v níž se poukazuje na to, že nejčastěji obměňovaným komponentem přísloví je jednoznačně sloveso, a příklady zde

uvedené svědčí o oblíbenosti různých systémových i aktualizčních variant tohoto jen zdánlivě neměnného a ustrnulého útvaru u současných mluvčích.

Přes toto veskrze kladné hodnocení práce bych měla některé drobné výhrady a podněty, které by měly být diskutovány při obhajobě:

1) Na s. 12 se ve výkladu o větných frazémeh zmiňuje „rčení“. Třebaže tento pojem bývá definován velmi vágně, (nejen) z uvedené Zaorálkovy definice („ustálená spojení, v nichž lze sloveso časovat“) vyplývá, že nejde o frazém větný, nýbrž o frazém kolokační (pro nějž je při lexikografickém zpracování třeba najít neutrální tvar, tj. se slovesem v infinitivu, na rozdíl od přísloví, kde je sloveso vždy v tvaru určitém).

2) Stále na s. 12 nerozumím tvrzení, že základní charakteristikou „pořekadla“ je to, že je lze „v neměnné formě vložit do věty“. Tuším, kam autorka míří, znamená to však, že u přísloví to nejde?

3) Na s. 20 se píše, že korpus SYN 2005 obsahuje zdroje psané i mluvené češtiny. Zdroje mluvené češtiny, pokud vím, tato řada korpusů neobsahuje.

4) S. 23: Přísloví *parlare argento, tacere oro* sice obsahuje infinitivy, nejde však o implicitní vedlejší věty.

5) U morfosyntaktické klasifikace na s. 24-25 autorka vychází z článku Z. Wotkeové a používá i její (z italštiny přeloženou a vhodně upravenou) terminologii (monofrastické přísloví apod.). Možná by bylo na místě srovnat tuto terminologii s tou, která je zmíněna v úvodu práce (dělení na frazémy propoziční a polypropoziční atd.).

6) Na s. 26 nerozumím významu přísloví *Meglio capelli bianchi che in piazza*.

7) Na s. 29 je *dottore dolore* i *sposa spesa* aliterace, ale zároveň je to příklad paronomázie, a vlastně i antiteze.

8) Na s. 43 se srovnává 10 nejfrekventovanějších přísloví v dotazníku a obou korpusech. Přestože je absolutní i relativní frekvence ve všech zdrojích přehledně uvedena v tabulce (kde jsou přísloví řazena dle frekvence v dotazníku), myslím, že pro čtenáře by bylo velmi užitečné doplnění o tabulky (např. v příloze), v nichž by byla analyzovaná přísloví seřazena i podle frekvence v korpusu CORIS a Araneum.

9) Na s. 46 se mluví o opozici nominálního a verbálního syntagmatu. Z kontextu je jasné, co tím autorka míní (podmětovou a přísudkovou část věty), přesto by bylo vhodné zde definovat přesněji.

10) Na s. 51-53 se v kapitole s názvem *Interlingvální variabilita přísloví [...]* rozebírá ekvivalence italských a českých přísloví. Myslím, že název není vhodný: o interlingvální variabilitě lze hovořit jen tehdy, jsou-li jazyky v nějakém kontaktu (u bilingvních mluvčích, u dialektů apod.), tak tomu ovšem v případě češtiny a italštiny není.

11) Na s. 63 nepovažuji české *Ráno moudřejší večera* za ekvivalentní italskému *Il mattino ha l'oro in bocca*.

12) Poslední – a snad nejzávažnější výtka (vzhledem k tomu, že u předešlých bodů jde spíše o drobnosti) se týká preciznosti formulací. Zejména u Úvodu, abstraktů i závěrečných resumé je zřejmé, že byly napsány ve spěchu, a objevuje se v nich celá řada gramatických i stylistických prohřešků. Některé formulační neobratnosti, popř. jiné nedostatky či překlepy ovšem najdeme i ve vlastním textu práce – což je škoda, protože jako celek je práce napsána velmi kultivovaným jazykem („apoftegma [...] je označení pro výrok slavné osoby, které zlidovělo“ (s. 14), „Hypokratovi“ (s. 14), „Nakonec vymezuje Wotkeová mezi příslovími ta, která je tvořena skupinou eliptických přísloví“ (s. 26), „Takový mluvčí lze kvalifikovat podle jeho role, která se odvíjí od vlastností mluvčího“ (s. 27), „přísloví [...], které se v něm [korpusu] vyskytuje 4,3krát“ (s. 44), „elidovanou část“ (jde o elipsu, s. 49), „do poslední

skupiny jsme zařadili ty případy, kdy za část přísloví [...] autor dosadil konkrétní subjekt skutečnost“ (s. 51).

Navzdory těmto drobným nedostatkům považuji práci za zdařilou. Je třeba přihlédnout také k tomu, že jde o kvalifikační práci pouze na úrovni bakalářské: nároky na tento typ prací kladené zde byly splněny a v mnohém i překročeny (rozsah práce, samostatnost výzkumu). Výsledky, k nimž autorka dospěla, by se mohly stát východiskem pro další studentské práce: nepochybně by bylo zajímavé prozkoumat větší vzorek přísloví a také podrobit analýze korpusy mluvené řeči, případně zkoumat výskyt přísloví v různých funkčních stylech.

S přihlédnutím k výše uvedeným skutečnostem navrhuji hodnotit práci jako *výbornou*.

V Praze dne 18. ledna 2017

PhDr. Zora Obstová, Ph.D.
vedoucí bakalářské práce